

«M'ofegava, no hi veia i de fons sentia els gemecs dels porcs, que morien asfixiats»

Parlem amb sis testimonis dels incendis que van assolar les comarques de la Catalunya Central durant el juliol de 1994

Marcel Simón davant de les corts de porcs cremades per l'incendi | AFT

L'incendi que van patir les comarques del Bages i el Berguedà l'any 1994 (<https://www.naciodigital.cat/grans/temes/1280/25/anys/dels/incendis/1994/catalunya/central>) va quedar gravat a la memòria de milers de persones. Bombers, pagesos, representants polítics, voluntaris, ADF, Mossos d'Esquadra i ciutadans de totes les edats i condicions van unir els seus esforços per lluitar contra un enemic comú que semblava no tenir aturador. De la munió de testimonis que queden d'aquells cinc dies de juliol, des de **NacióManresa** hem parlat amb sis, tots ells amb la seva història i les seves vivències més personals.

400 porcs asfixiats i calcinats

Té 80 anys i viu sol en una masia del poble rural de Sant Mateu de Bages. Marcel Simón ha sigut pagès tota la vida, i tot i que "cada cop em costa més", segueix cuidant el seu hort i unes quantes oliveres. No li fa res parlar dels focs de 1994, tot i que confessa que encara se li encongeix el cor quan els recorda. "Quan vaig veure la primera columna de fum que s'acostava des de Fonollosa eren quarts de dotze del migdia", explica, tot afegint que "de seguida li vaig dir al meu germà que d'allò no ens n'escapàriem". El municipi on residia va ser un dels primers afectats per l'incendi. "Com que bufava vent de ponent el foc va arribar molt aviat; entre la una i un quart de dues ja el teníem aquí".

A diferència del seu germà i la seva mare, que van decidir marxar cap a Callús per resguardar-se de les flames, Simón no va dubtar ni un moment a quedar-se a la zona d'acció. Mentre intentava desfer-se del fum dens que envaïa cada racó del municipi per arribar a la granja de garrins que tenia el seu germà uns metres més enllà de casa seva, va quedar-se sense poder respirar:

"M'ofegava, no hi veia i de fons sentia els gemecs dels 400 porcs que teníem, que van morir tots asfixiats". "Vaig sentir una gran pena", s'emociona.

Però ja no va poder fer res més. Sense dret a rèplica, agents de la policia de Manresa que havien arribat fins allà se'l van endur en cotxe "per portar-me a un lloc segur". Al cap d'un parell d'hores el foc ja havia passat de llarg "i vam poder tornar a casa". "Quan hi vaig arribar vaig veure que les bigues del sostre del meu cobert encara estaven en flames, i a cops de galleda vaig aconseguir apagar-les", rememora, tot assenyalant que "encara vaig tenir sort, perquè hi va haver uns veïns a qui se'ls va cremar tot el mas".

Durant els quinze dies posteriors, tot el poble va estar sense electricitat: s'havia fet malbé el cablejat. "Recordo que vam llençar al carrer tot el menjar que teníem a la nevera, perquè se'l cruspissin els animals", diu Simón. "Allò era un desert de món, que quan el trepitjaves et bullien els peus, encara que anessis amb sabates".

Pel que fa als 400 porcs asfixiats, "els vam enterrar en una fossa comuna"; "va costar molt treure'ls a tots de la granja", diu, mentre apunta que "sort en vaig tenir d'una colla de joves que de manera desinteressada em van venir a ajudar: uns els llençaven per la finestra de la cort i els altres els recollien amb carretons i els posaven dins d'uns tractors". A banda dels animals morts, també n'hi va haver que van sobreviure: "Les 30 truges que teníem, que estaven en un altre tancat, van viure, però totes tenien les orelles deformades i desfetes per l'escalfor del foc", recorda.

ADF i voluntaris apagant el foc al Bages. Foto: Llibre «Els Bombers a Manresa. 150 anys d'història»

"Ens va enganxar una flamarada tan gran que ens vam haver de tirar a terra per poder respirar, perquè l'aire cremava"

Recorda que aquell dilluns al matí era a la platja i "anava veient hidroavions i helicòpters que anaven passant", diu. L'Andreu, que en aquell moment vivia a Barcelona i tenia 24 anys, feia poc que havia entrat al cos de Mossos d'Esquadra i estava en una brigada mòbil. "Quan vaig arribar a casa -aleshores vivia amb els pares- em vaig trobar una nota damunt del llit que deia que l'endemà a primera hora del matí havia de ser a comissaria". Com que ja havia vist per la televisió que havien començat incendis al Bages i el Berguedà, ja va sospitar on el durien.

"Érem un grup de vint agents. Ens van portar en autobús fins a Cal Rosal, al Berguedà", rememora. Un cop allà, els van encarregar que donessin suport als bombers en tot el que necessitessin. "Vam carregar mànegues, pujar i baixar muntanyes, desallotjar masies...", diu, mentre assenyala que "jo era molt jove i no tenia experiència", i a més, "els recursos de què disposàvem eren molt més minsos i antics que ara". Fins i tot "ens van fer arribar un camió de Parcs i Jardins de l'Ajuntament de Barcelona perquè s'utilitzés com a vehicle de bombers", assenyala. Va ser dalt d'aquell camió que "ens va enganxar una flamarada tan gran que ens vam haver de tirar a terra per respirar, perquè l'aire cremava".

Durant els dies que va durar l'incendi, la seva jornada laboral estava supeditada a com avançaven les flames: "Marxàvem de Barcelona a les sis del matí i no hi tornàvem fins la una de la matinada, i l'endemà igual, i l'altre també".

D'aquell episodi en té diversos records guardats. "Un d'especialment emotiu és que vaig poder salvar un esquirol petit que no sabia com sortir de les flames; el vaig agafar com vaig poder i el vaig dur fins a un lloc segur", s'emociona. Tampoc se li oblida "la desesperació de la gent; n'hi havia que no volia abandonar casa seva, que ploraven... allò em va impactar molt". Té la imatge gravada de les flames envoltant-los i de "no poder tocar els vidres dels cotxes perquè bullien".

Salvats pel vent

Aquell 4 de juliol el Bages sobrepassava els 40 graus i rebia, cada cop amb més fermesa, ràfegues de 50 quilòmetres per hora de vent procedent del nord d'Àfrica, molt càlid i sec. Si bé aquest vent va suposar la desgràcia per a molts pagesos que van perdre la casa, també va ser la salvació de molts altres, a qui els va anar pels pèls. És el cas de Joan Muns, propietari de la finca Cal Prat Barrina de Castelltallat (Sant Mateu de Bages), i de Josep Vilaseca, veí de Castellnou de Bages.

Cal Prat Barrina, el mas de Joan Muns a Castelltallat que va salvar-se de l'incendi pel vent. Foto: CCMA

"Quan vaig veure la primera columna de fum procedent de Fonollosa estava segant amb la recol·lectora. Vaig parar en sec i vaig anar corrents a buscar el tractor per enganxar-hi la cuba d'aigua per dirigir-me on eren les flames", explica Muns. Mentre feia el trajecte va recordar el que li havia dit un amic seu de Calders tres dies abans: "Com que feia poc que havien patit un incendi, em va comentar que les flames que va veure tenien una virulència que no havia vist mai". Ell ho va comprovar de seguida quan va tenir el foc davant: "Només de veure'l, ja em vaig adonar que tenia unes característiques molt diferents al que estàvem acostumats: corria molt i s'escampava a una velocitat inhumana".

No era la primera vegada que Muns s'enfrontava a un incendi. De fet, ja feia anys que els veïns i veïnes de Sant Mateu de Bages havien creat la plataforma de propietaris forestals Amics del Bosc: "Al poble sempre hi ha hagut molta consciència de lluitar contra el foc", apunta, tot afegint que gràcies a allò, "ja teníem certa experiència i bagatge en l'extinció d'incendis".

Si bé al començament no tenia clar cap on aniria el foc, al cap de poca estona ja va veure que casa seva se salvaria perquè el vent bufava en direcció contrària: "Aquell dia no ens va tocar", diu. Tot i així, al llarg dels dies que va durar l'incendi no va parar per casa: "Dormia, com a molt, tres hores, perquè els nervis i l'interès per salvar el país no em deixaven viure", manifesta.

El cas de Josep Vilaseca és força semblant. Casa seva està situada al nucli de Castellnou de Bages. De l'incendi els separava el riu Cardener. "Els veïns estàvem segurs que les flames no travessarien el riu, però quan va arribar el vespre, ens van dir que ho havien fet". Allò volia dir, doncs, que si seguia bufant el vent de ponent, no se n'escaparien. Les flames van arribar a Callús, van seguir per Súria, i quan van arribar allà, en comptes de seguir per l'est van anar pujant cap al nord, pel canvi de vent. "Allò ens va salvar", recalca.

Igual que Muns, Vilaseca tampoc va descansar en el transcurs dels dies que va durar l'incendi: "Juntament amb els veïns de Santpedor ens vam organitzar i vam crear una xarxa particular de ràdio per comunicar-nos". Una de les coses que més recorda és "la gran col·laboració i implicació de la ciutadania".

"La gent ens venia a ajudar amb una sabata i una espadenya"

"Un dels primers records que tinc és el de veure arribar dos autobusos plens de gent que arribava de Manresa per ajudar-nos". Jaume Rabeya era l'alcalde de Balsareny, i durant aquell episodi de focs va deixar la vara i va anar a lluitar contra el foc. "Com que el nostre municipi ha estat víctima de molts incendis, ja feia anys que havíem fundat una ADF, anomenada Tres Branques", diu, tot afegint que "vam ser precisament els membres que la vam crear que l'any 1982 vam fabricar una bota d'aigua per estar més preparats quan vingués un foc".

L'ADF Tres Branques es va crear l'any 1986. Foto: FADF Bages

Aquella experiència els va fer actuar amb determinació i eficàcia, establint un punt de trànsit a la carretera entre Balsareny i Súria per distribuir els voluntaris. Va ser allà on va veure arribar els autobusos: "La gent ens venia a ajudar amb una sabata i una espadenya", exclama, mentre recorda que "vaig poder convèncer els xofers que els duguessin una mica més lluny, perquè aquella zona era perillosa". De fet, una hora després d'això el foc va arribar al punt en qüestió: "no em vull ni imaginar què hauria passat si s'haguessin quedat allà", comenta.

Aquesta "temeritat" ciutadana també la va experimentar l'aleshores primer tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Navàs: "La gent es llençava al carrer en massa per ajudar", recorda, tot assenyalant que "això, ara, no es permetria". Els veïns del municipi van començar a treballar en l'extinció del foc a Viver i Serrateix: "Tots estàvem molt angoixats i descansàvem molt poques hores". Amb la voluntat d'intentar mantenir "un cert ordre i control", des del consistori es va demanar als veïns que si marxaven a ajudar a extingir el foc s'apuntessin en una llista, "i que quan tornessin ens vinguessin a dir que estaven bé". Pràcticament ningú, però, va fer cas de les instruccions: "La gent tenia altres prioritats i l'únic que volien era salvar el territori", conclou.

Especial incendis forestals, juliol 1994

Consulta FOTOS, VÍDEOS, DADES i NOTÍCIES dels grans incendis que van assotar la Catalunya Central

(<https://www.naciodigital.cat/grans/temes/1280/25/anys/dels/incendis/1994/catalunya/central>)